

Olga Grzybek

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Informatyki i Rachunkowości Międzynarodowej
olga.grzybek@ue.katowice.pl

HARMONIZACJA REGULACJI RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE ROZLICZANIA UJEMNEJ WARTOŚCI FIRMY

Streszczenie: Jednym z obszarów konwergencji US GAAP i MSSF jest przyjęty sposób rozliczania nadwyżki wartości godziwej przejętych aktywów netto ponad koszt ich nabycia (zysku na okazijnym nabyciu, ujemnej wartości firmy). Wśród teoretycznych koncepcji jej rozliczania można wyodrębnić 3 grupy rozwiązań: 1) alokację na aktywa (wszystkie lub jedynie określone grupy); 2) ujęcie aktywów netto w wartościach godziwych i rozliczenie UWF w inny sposób (zysk, inny całkowity dochód lub rozliczenia międzyokresowe); 3) rozwiązania mieszane, stosowane w prawie rachunkowości. W artykule przedstawiono przebieg procesu standaryzacji i harmonizacji rachunkowości w obszarze rozliczania ujemnej wartości firmy. Wskazano na korzyści dostosowania polskich przepisów w tym zakresie do standardów międzynarodowych, które jednak nie są zdaniem autora optymalne i także wymagają modyfikacji. Badania przeprowadzono na podstawie analizy aktów prawnych oraz studiów literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: ujemna wartość firmy, zysk na okazijnym nabyciu, konwergencja MSSF i US GAAP, harmonizacja rachunkowości.

JEL Classification: M41.

Wprowadzenie

Od lat prowadzony jest proces konwergencji przepisów rachunkowości zawartych w standardach międzynarodowych (MSR/MSSF) i w standardach amerykańskich (US GAAP). Lokalne porządki prawne, jak np. w Polsce ustawa o rachunkowości, mogą pozostać przy swoich rozwiązaniach lub dążyć do zmniejszania rozbieżności z tymi głównymi wykładnikami prawa rachunkowości.

Ujednolicanie rozwiązań rachunkowości w skali globalnej niesie wiele korzyści, przyczyniając się m.in. do obniżenia kosztu kapitału i prowadzenia biznesu, zwiększenia szans na pozyskanie kapitału oraz zwiększania płynności spółek i rynków kapitałowych, poprawy efektywności alokacji kapitału [Ignatowski, 2012]. Harmonizacja rachunkowości i zwiększenie porównywalności sprawozdań finansowych na szczeblu międzynarodowym ma też swoją cenę: zmniejszenie porównywalności sprawozdań finansowych na poziomie krajowym, przekreślenie znacznej części dorobku szkoły kontynentalnej rachunkowości, ustanowienie monopolu w tworzeniu standardów czy zanik normatywnego nurtu badań w rachunkowości [Gierusz, 2015].

Procesy standaryzacji i harmonizacji rachunkowości objęły m.in. obszar rozliczania nadwyżki wartości godziwej przejętych aktywów netto ponad koszt ich nabycia w transakcjach fuzji i przejęć, wnoszenia przedsiębiorstwa aportem do innej jednostki oraz w procesie konsolidacji sprawozdań finansowych. Nadwyżka ta, przez długie lata określana jako ujemna wartość firmy i pod tą nazwą funkcjonująca także obecnie w przepisach polskich, w aktualnym brzmieniu MSR i US GAAP jest nazywana zyskiem na okazyjnym nabyciu. W artykule wyrażenie „ujemna wartość firmy” (w skrócie UWF) jest używane na określenie tejże nadwyżki zarówno w odniesieniu do rozwiązań krajowych, jak i międzynarodowych.

Celem artykułu jest analiza teoretycznych koncepcji rozliczania ujemnej wartości firmy oraz prezentacja przebiegu standaryzacji i ponadnarodowej harmonizacji rachunkowości w obszarze jej rozliczania. Wykorzystane metody badawcze to analiza aktów prawnych oraz studia literatury przedmiotu.

1. Teoretyczne koncepcje rozliczania ujemnej wartości firmy

Teoria rachunkowości wskazuje rozmaite koncepcje rozliczania UWF. Ich zróżnicowanie wskazuje, jak dużym problemem jest pojawienie się UWF dla wiernego odzwierciedlenia w rachunkowości, co w głównej mierze wynika z braku zgody co do przyczyn powstania UWF¹ i wynikającej z nich treści ekonomicznej tej kategorii. Warto zauważyć, iż regulacje rachunkowości nie definiują UWF poprzez określenie jej istoty ekonomicznej, a jedynie jako wynik matematycznej formuły. Zdaniem autora artykułu treść ekonomiczna UWF musi być każdorazowo określana przy jednoczesnej analizie przyczyn jej powstania i mo-

¹ Szczegółową analizę przyczyn powstania UWF zawiera artykuł Comiskey i Mulford [2011].

że oznaczać albo prawdopodobny przyszły wpływ niezidentyfikowanych na dzień przejścia korzyści ekonomicznych, albo też wyrażać korzyści z transakcji dla jednostki przejmującej.

Możliwości rozliczenia ujemnej wartości firmy wynikają z konieczności zachowania równowagi bilansowej przy rozliczaniu transakcji połączenia podmiotów, dla której niezbędne jest skorygowanie *in minus* wartości aktywów lub też skorygowanie *in plus* wartości pasywów. Możliwości te można pogrupować następująco:

1. Alokacja UWF na aktywa:
 - a) alokacja na wszystkie aktywa poza gotówką i ekwiwalentami środków pieniężnych,
 - b) alokacja na aktywa długoterminowe,
 - c) alokacja na aktywa długoterminowe z wyłączeniem aktywów finansowych notowanych na rynkach regulowanych.
2. Wycena aktywów w wartościach godziwych przy rozliczeniu UWF w inny sposób:
 - a) jako zysk w rachunku zysków i strat (sprawozdaniu z zysków lub strat według nomenklatury MSR),
 - b) jako inny całkowity dochód z pominięciem zysku bieżącego okresu,
 - c) jako przychody rozliczane w czasie.
3. Rozwiązania mieszane, np.:
 - a) określona część alokowana na wybrane aktywa, nadwyżka rozliczana w czasie,
 - b) określona część alokowana na aktywa, nadwyżka jako zysk bieżącego okresu,
 - c) określona część rozliczana w czasie, nadwyżka jako zysk bieżącego okresu.

Ad 1. Alokacja ujemnej wartości firmy na aktywa opiera się na założeniu, że podmioty gospodarcze postępują racjonalnie, zgodnie z rachunkiem ekonomicznym. W związku z tym wystąpienie UWF jest postrzegane jako błąd w wycenie majątku (zawyżenie wartości aktywów lub nieuwzględnienie wszystkich zobowiązań), a nie jako okazyjne nabycie za niewielką cenę. UWF zostaje więc rozliczona na aktywa, proporcjonalnie do ich oszacowanej wartości godziwej. Możliwe jest korygowanie wartości wszystkich aktywów poza środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami lub też korekta wartości jedynie aktywów trwałych bądź ich części [De Movill i Petrie, 1989, s. 40]. Wyłączenie z korekty środków pieniężnych i ich ekwiwalentów jest uzasadnione tym, że ich wartość jest znana i nie podlega szacowaniu, stąd ich wycena nie jest obarczona błędami. Rozliczenie UWF jedynie na aktywa długoterminowe wynika z faktu, że wycena

ich wartości godziwej jest obarczona większym ryzykiem błędu i przeszacowania wartości w porównaniu do aktywów obrotowych. Z kolei wyłączenie długoterminowych aktywów finansowych notowanych na regulowanym rynku jest uzasadnione wysoką wiarygodnością ich wyceny opartej na cenach rynkowych.

Przypisanie UWF do przejmowanych aktywów powoduje, że aktywa te nie są wykazywane w wartości godziwej, a wartości bilansowe aktywów tracą walory informacyjne, nie odzwierciedlając ani wartości godziwych, ani kosztów historycznych przejętego majątku. Analiza kosztu wytworzenia i marży realizowanej na sprzedaży produktów i towarów w przypadku alokacji UWF na zapasy nie pozwala na wyciągnięcie prawidłowych wniosków i może prowadzić do błędnych decyzji zarządczych. W przypadku alokacji UWF na aktywa trwałe zaniżone odpisy amortyzacyjne nie gwarantują odtworzenia majątku po zakończeniu okresu jego ekonomicznej użyteczności.

Ad 2. Mankamenty alokacji UWF na aktywa likwiduje podejście drugie, zgodnie z którym przejęte aktywa są wykazywane w ich oszacowanych wartościach godziwych. W tej sytuacji jednostka ujmuje w księgach rachunkowych przekazaną cenę nabycia oraz kwoty przejętych aktywów netto w wartościach godziwych. Nie wystarcza to do bilansowego ujęcia transakcji, a dychotomiczny świat rachunkowości (Dt/Ct) „wymaga uznania jakiegoś konta, cóż więc począć z tą »wiszącą« kwotą?”².

Odpowiedź na to pytanie powinna zależeć od wyników analizy konkretnego przypadku. Jeżeli analiza okoliczności zawarcia transakcji i ustalenia ceny nabycia wskazuje, że spółka przejmująca dokonała okazijnego nabycia, pozostała kwota jest zyskiem na okazijnym nabyciu, który powinien być ujęty w rachunku zysków i strat. Jeżeli zaś cena nabycia została ustalona poniżej wartości godziwej przejętych aktywów netto z uwagi na prawdopodobne lub potencjalne przyszłe nakłady konieczne do poniesienia, których to nakładów jednostka nie może na moment rozliczenia transakcji odrębnie ująć jako zobowiązanie/rezerwę, kwota UWF może zostać potraktowana jako kwota do rozliczenia w czasie, rozliczana na przykład w tych okresach, w których konieczne będzie ponoszenie spodziewanych nakładów.

Możliwości w zakresie rozliczania międzyokresowego ujętej kwoty są znacznie szersze. W grę wchodzi arbitralne ustalenie okresu dokonywania rozliczeń, jednakże wariant ten przeczy zasadzie współmierności przychodów i kosztów, powodując uznawanie przychodów niezależnie od wystąpienia w danym okresie kosztu. Możliwe jest też ustalenie okresu dokonywania rozliczeń w po-

² C. Gaharan [2015, s. 66] w oryginale postuluje się określeniem *dangling credit*.

wiązaniu z okresem amortyzacji przejętych aktywów trwałych. Założenie przyświecające temu rozwiązaniu wydaje się uzasadnione: skoro UWF może potencjalnie wynikać z przeszacowania wyceny aktywów (niedoszacowania zobowiązań), to zgodnie z zasadą ostrożności nie należy zbyt pochopnie uznawać zysku na okazyjnym nabyciu. W miarę konsumowania korzyści z przejętych aktywów jednostka utwierdza się w prawidłowości dokonanej uprzednio wyceny w wartości godziwej, a rozliczana kwota UWF równoważy częściowo lub w całości wysoką amortyzację, pozwalając na wykazanie zrealizowanego zysku w okresach wykorzystywania aktywów. Jednocześnie wartość majątku i odpisów amortyzacyjnych nie ulegają zniekształceniu.

Ostatnia propozycja, czyli ujmowanie UWF jako zysku na okazyjnym nabyciu w innych całkowitych dochodach, jest swego rodzaju kompromisem między optymistycznym wykazaniem UWF w zysku bieżącego okresu a ostrożnym rozliczaniem jej w czasie. Rozwiązanie to pozwala wykazać wartość godziwą nabytych aktywów netto, zasygnalizować interesariuszom dokonanie korzystnej transakcji, powiększając kapitał własny jednostki, jednocześnie bez ujmowania niezrealizowanych i niepowtarzalnych zysków w rachunku zysków i strat. Na problem braku pieniężnego pokrycia kapitału własnego utworzonego z rozliczenia UWF zwraca uwagę Z. Luty [2009, s. 125-128], określając taką sytuację jako tworzenie wirtualnego obrazu sytuacji finansowej spółki po połączeniu.

Ad 3. Rozwiązania mieszane, łączące w sobie wybrane wcześniej opisane propozycje, znajdują często zastosowanie w praktyce. Zwłaszcza alokacja UWF do aktywów nie jest rozwiązaniem samoistnym, gdyż po redukcji ich wartości do zera konieczne może być rozliczenie pozostającej wciąż nadwyżki.

W literaturze przedmiotu alokacja UWF na aktywa spotyka się z dużą krytyką [np. De Movill i Petrie, 1989; Ketz, 2005]. Z drugiej strony traktowanie UWF jako jednorazowego zysku okresu również nie jest postrzegane jako rozwiązanie optymalne [Ketz, 2005; Gaharan, 2015]. Rozpatrywany jest też wpływ różnych wariantów na sprawozdanie finansowe [Comisey i Mulford, 2008].

2. Ujemna wartości firmy w standardach rachunkowości

Podejście do rozliczania UWF w standardach rachunkowości niejednokrotnie było zmieniane, odzwierciedlając dominujące w danym okresie przekonanie co do treści ekonomicznej tej kategorii. W USA w latach 1970-2001, w czasie obowiązywania *Accounting Principles Board Opinion No. 16: Business Combinations* (dalej APB No. 16, par. 91), UWF w pierwszej kolejności powinna re-

dukować – nawet do zera – wartość przejętych aktywów długoterminowych z wyjątkiem długoterminowych inwestycji finansowych notowanych na rynku. Ewentualna nierozliczona w ten sposób część podlegała rozliczeniu w czasie do przychodów przez okres czerpania korzyści, nie dłużej jednak niż 40 lat. Metoda i okres amortyzacji podlegały ujawnieniu. W APB No. 16 wyraźnie zakazano rozliczania jakiegokolwiek części UWF bezpośrednio na kapitał własny na dzień przejęcia [APB No.16, par. 92].

Zmianę zasad wprowadzono wraz z wejściem w życie standardu *Statement of Financial Accounting Standard No. 141: Business Combinations* (dalej SFAS No. 141) w 2001 r. Zgodnie z nowymi przepisami UWF z połączenia powinna w pierwszej kolejności redukować wartość określonych aktywów trwałych, a jakakolwiek nadwyżka była uznawana za zysk nadzwyczajny w okresie ostatecznego rozliczenia i zakończenia transakcji [SFAS No. 141, par. 44-45].

Rewolucyjna zmiana koncepcji nastąpiła w 2007 r. po nowelizacji SFAS No. 141 (dalej SFAS No. 141R, par. 36-38). Nowelizacja doprowadziła do harmonizacji standardów amerykańskich ze standardami międzynarodowymi (MSSF 3), wymagając uznania całości powstałej nadwyżki (tj. UWF) za zysk na okazjnym nabyciu, wykazywany w rachunku zysków i strat na dzień przejęcia. Zysk ten przypisuje się do jednostki przejmującej. W obecnej wersji ani standardy międzynarodowe, ani amerykańskie nie zawierają określenia „ujemna wartość firmy”.

Przed wypracowaniem wspólnego stanowiska odnośnie do rozliczania UWF w porządku standardów amerykańskich i międzynarodowych, regulacje MSSF również podlegały licznym zmianom. Odzwierciedla to tabela 1.

Tabela 1. Ewolucja regulacji MSSF w zakresie ujemnej wartości firmy (zysku na okazjnym nabyciu)

Rok	Źródło podejścia	Podejście
1	2	3
1974	MSR 1. Ujawnienie polityki rachunkowości	brak rozstrzygnięć
1976	MSR 3. Skonsolidowane sprawozdania finansowe	tylko przejęta UWF jako ujemna różnica między kosztem inwestycji a wyższym od niej udziałem przejmującego w wartości zidentyfikowanych aktywów netto. Możliwe zaliczenie jako: składnika pasywów rozliczanych w czasie, dochodu okresu lub dochodu ujmowanego bezpośrednio w kapitałach własnych
1983	MSR 22. Rachunkowość połączeń jednostek gospodarczych	tylko przejęta UWF, ujmowana na podstawie wartości godziwych zidentyfikowanych składników aktywów i zobowiązań, wykazywana w pasywach jako odroczonego dochód lub alokowana na zidentyfikowane składniki aktywów netto
1998	MSR 22. Połączenia jednostek gospodarczych	jw., ale z rozliczeniem części w zysk okresu i z rozliczeniem w czasie według dość skomplikowanej formuły (par. 61, 62)

cd. tabeli 1

1	2	3
2004	MSSF 3. Połączenia jednostek gospodarczych	ujmowanie przejętej UWF ustalonej jak wartość firmy, jako dochodu w zysku okresu
2008	MSSF 3. Połączenia jednostek gospodarczych	jw., ale pozycja nazywana zyskiem na okazijnym nabyciu

Źródło: Ignatowski [2011, s. 99].

Zmieniony MSR 22 [par. 61-62, www 1] przewidywał rozliczanie UWF w sposób następujący:

- 1) część dotycząca oczekiwanych przyszłych strat i kosztów zidentyfikowanych w planie połączenia rozpoznawana jako przychód w momencie ujęcia tych przyszłych strat i kosztów,
- 2) nadwyżka ponad 1) do wysokości wartości godziwej przyjętych zidentyfikowanych aktywów niepieniężnych jako przychód rozliczany w czasie przez średni okres wykorzystywania tych aktywów niepieniężnych,
- 3) pozostała nadwyżka jako przychód w bieżącym okresie.

UWF była wykazywana w bilansie w tym samym miejscu co wartość firmy, tyle że ze znakiem „-” jako zmniejszenie wartości aktywów [MSR 22, par. 64].

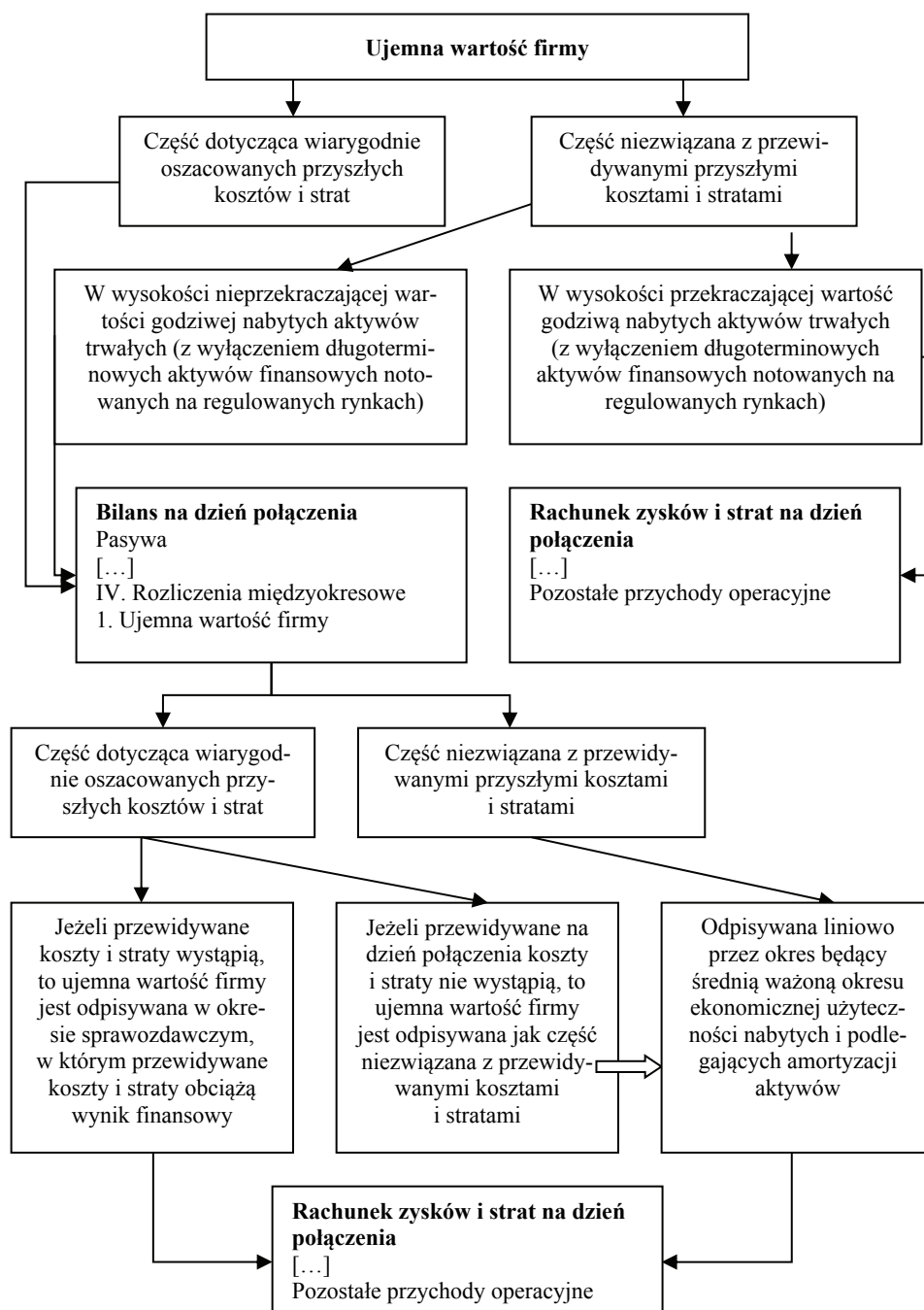
Obecnie par. 36 MSSF 3 i par. 38 SFAS No. 141R wymagają, aby przed ujęciem zysku na okazijnym nabyciu jednostka przejmująca ponownie oceniła, czy poprawnie zidentyfikowała wszystkie nabyte aktywa i wszystkie przejęte zobowiązania, a następnie ujęła wszelkie dodatkowe aktywa i zobowiązania, które zidentyfikowała w wyniku tego przeglądu. Ponadto jednostka przejmująca dokonuje przeglądu procedur stosowanych do określenia kwot, których ujęcie na dzień przejęcia jest wymagane przez standard dla wszystkich następujących pozycji:

- a) możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania,
- b) niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej, o ile występują,
- c) w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami, należący uprzednio do jednostki przejmującej udział kapitałowy w jednostce przejmowanej,
- d) przekazana zapłata.

Celem przeglądu jest zapewnienie, że wycena odpowiednio odzwierciedla wszystkie informacje dostępne na dzień przejęcia. Dopiero po tej dodatkowej weryfikacji jednostka ujmuje zysk na okazijnym nabyciu. Ujawnieniu w sprawozdaniu finansowym podlega kwota zysku na okazijnym nabyciu, pozycja sprawozdania z całkowitych dochodów, w której ten zysk ujęto, a także przyczyny, które doprowadziły do powstania zysku z transakcji.

Ustawa o rachunkowości w swoim pierwotnym brzmieniu z 1994 r. stanowiła, iż jeżeli cena nabycia jednostki lub zorganizowanej jej części była niższa od jej wartości rynkowej, to wartość zakupionych środków trwałych, inwestycji rozpoczętych, wartości niematerialnych i prawnych oraz zapasów rzeczowych składników majątku obrotowego była ujmowana w księgach rachunkowych według cen nabycia nie niższych niż ceny sprzedaży netto tych składników. Pozostałą z rozliczenia przy zakupie różnicę zaliczano do przychodów przyszłych okresów odpisywanych przez okres nie dłuższy niż 5 lat. W uzasadnionych przypadkach okres ten mógł zostać wydłużony decyzją kierownika jednostki [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 33 ust. 4].

Zmiana sposobu rozliczania UWF nastąpiła w 2002 r. i obowiązuje do dnia dzisiejszego. Zgodnie z obecnymi wymogami, UWF do wysokości nieprzekraczającej wartości godziwej nabytych aktywów trwałych, z wyłączeniem długoterminowych aktywów finansowych notowanych na regulowanych rynkach, jednostka zalicza do rozliczeń międzyokresowych przychodów przez okres będący średnią ważoną okresu ekonomicznej użyteczności nabytych i podlegających amortyzacji aktywów. Jako że amortyzacji podlegają środki trwałe i wartości niematerialne i prawne, to okres użyteczności tych grup aktywów będzie determinował okres rozliczania ujemnej wartości firmy [Spigarska, 2011, s. 153], choć wydaje się, że w grę mogą wchodzić także składniki inwestycji wyceniane według zasad przyjętych dla środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. UWF w wysokości przekraczającej wartość godziwą aktywów trwałych, z wyłączeniem długoterminowych aktywów finansowych notowanych na regulowanych rynkach, jest zaliczana do przychodów na dzień połączenia. UWF odpisuje się w pozostałe przychody operacyjne do wysokości, w jakiej dotyczy oszacowanych w sposób wiarygodny przyszłych strat i kosztów ustalonych przez spółkę przejmującą na dzień połączenia. Odpis ten następuje w tym okresie sprawozdawczym, w którym straty i koszty wpływają na wynik finansowy [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 44b ust. 11-12]. Rozwiązania te były częściowo wzorowane na obowiązującym wówczas MSR 22, przy czym w przepisach polskich rozliczenia międzyokresowe, w tym UWF, były wykazywane w pasywach bilansu. Sposób rozliczania UWF zgodnie z ustawą o rachunkowości przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Rozliczenie ujemnej wartości firmy

Źródło: Maruszevska [2008, s. 117].

Jak wykazano powyżej, polskie regulacje dotyczące rozliczania UWF znacznie odbiegają od obowiązujących obecnie standardów światowych. W momencie przejścia na MSR/MSSF spółki, które wykazywały w swoich sprawozdaniach finansowych rozliczenia międzyokresowe z tytułu UWF, były zobowiązane do usunięcia jej z pasywów bilansu i korektę kapitału własnego, co mogło powodować znaczne jego podwyższenie (np. w spółce Boryszew wzrost wartości kapitału własnego o ponad 70% [Jaruga i in., 2007, s. 74]).

Na zakończenie rozważań na temat regulacji rachunkowości w zakresie UWF warto wspomnieć o unijnej dyrektywie 2013/34/UE podnoszącej kwestie rachunkowości w krajach członkowskich. Dyrektywa ta nie zawiera szczególnych uregulowań odnośnie do UWF, jedynie dopuszcza możliwość jej kompensaty z wartością firmy i przeniesienie do skonsolidowanego rachunku zysków i strat [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, 2013, art. 24, ust. 3, lit. e, f].

Podsumowanie

Zaprezentowany przegląd historycznych i obowiązujących rozwiązań prawa rachunkowości wyraźnie pokazuje, jak duży problem na gruncie teorii rachunkowości stwarza wystąpienie UWF. Nauka rachunkowości przez dziesięciolecia nie wypracowała konsensusu, czym w istocie ekonomicznej jest i z jakich powodów powstaje UWF, czego widocznym znakiem są liczne zmiany w przepisach i rozbieżności w różnych porządkach prawa rachunkowości.

Na przestrzeni lat można zaobserwować zwrot w standardach międzynarodowych od podejścia konserwatywnego – alokacji UWF na aktywa opartej na założeniu prawdopodobnego przeszacowania ich wartości i konieczności korekty – przez podejście umiarkowane nakazujące rozliczanie UWF w czasie do przychodów, w kierunku podejścia optymistycznego, bazującego na założeniu dokonania okazyjnego nabycia. Zmiany mają służyć lepszemu odwzorowaniu rzeczywistości gospodarczej w sprawozdaniach finansowych, można jednak żywić obawy, czy nie posunięto się w tym zakresie zbyt daleko. Zdaniem autora artykułu nie sposób w każdej sytuacji i w oderwaniu od analizy przyczyn powstania UWF stwierdzić, że jednostka przejmująca dokonała okazyjnego nabycia.

Standardy amerykańskie i międzynarodowe w zakresie rozliczania UWF przyjęły zbieżne rozwiązania, co zwiększa porównywalność sprawozdań finansowych i ułatwia użytkownikom tych sprawozdań ich analizę. Regulacje polskie, początkowo wzorowane w dużej mierze na standardach międzynarodowych, pozostały niezmienione. Podnosi się potrzebę ich harmonizacji ze standardami

międzynarodowymi, która w omawianym obszarze nie powinna pociągać za sobą dodatkowych obciążeń dla przedsiębiorstw [Maruszewska, 2014]. Odmienny pogląd prezentuje Z. Fedak, postulujący odpisywanie UWF w okresie 5 lat, co miałyby zapobiegać zniekształcaniu wyniku finansowego jednorazowym odpisem [www 2].

W opinii autora artykułu dostosowanie przepisów polskich do standardów międzynarodowych jest wskazane, co nie oznacza, iż rozwiązanie przyjęte w standardach jest optymalne. Wykazywanie zysku na okazym nabyciu w rachunku zysków i strat bazuje na bardzo optymistycznych założeniach i powoduje ujęcie niezrealizowanego i jednorazowego zysku na równi z pozycjami o charakterze zrealizowanym i powtarzalnym. Rozwiązanie to wydaje się korzystne głównie dla zarządów spółek, a niekoniecznie dla użytkowników sprawozdań finansowych, których takie rozliczanie UWF może wprowadzać w błąd. Ograniczeniem tego negatywnego wpływu mogłoby być obligatoryjne ujęcie zysku na okazym nabyciu w odrębnej pozycji rachunku zysków i strat. Aktualna dowolność w tym zakresie oraz obowiązek jedynie ujawnienia pozycji w informacji dodatkowej nie sprzyja zrozumiałości i przejrzystości sprawozdania finansowego, nie wspominając o możliwości manipulacji. Innym rozwiązaniem mogłoby być ujęcie UWF w innych całkowitych dochodach z pominięciem zysku bieżącego okresu sprawozdawczego, które to rozwiązanie bywa postulowane w literaturze przedmiotu [De Movill i Petrie, 1989] oraz wymaga dokładniejszej analizy i dyskusji merytorycznej.

Literatura

- Accounting Principles Board Opinion No. 16: Business Combinations, www.fasb.org (dostęp: 11.02.2017).
- Comiskey E.E., Mulford Ch.W. (2008), *Negative Goodwill: Issues of Financial Reporting and Analysis Under Current and Proposed Guidelines*, "The Journal of Applied Research in Accounting and Finance" Vol. 3, Iss. 1, s. 33-42.
- Comiskey E.E., Mulford Ch.W. (2011), *Changes in Accounting for Negative Goodwill: New Insight into Bargain Purchase Transactions. Why Sell for Less Than Fair Value?* Georgia Tech Financial Analysis Lab, Atlanta.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz.U. L 182 z 29.06.2013, s. 19.

- Gaharan C. (2015), *Reporting Standards for Bargain Purchase Gain: Is the Objective Achieved?* "Journal of Accounting and Finance", Vol. 15(8).
- Gierusz J. (2015), *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 82(138).
- Ignatowski R. (2011), *Wykorzystanie koncepcji grup kapitałowych w regulacjach rachunkowości i ich wpływ na wysokość kapitałów prezentowanych w sprawozdaniach finansowych*, „Problemy Zarządzania”, vol. 9, nr 4(34), t. 2.
- Ignatowski R. (2012), *Światowa harmonizacja rachunkowości w perspektywie teoretycznej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 67(123).
- International Accounting Standard 22 Business Combination.
- Jaruga A., Fijałkowska J., Jaruga-Baranowska M., Frendzel M. (2007), *The Impact of IAS/IFRS on Polish Accounting Regulations and their Practical Implementation in Poland*, „Accounting in Europe”, Vol. 4, No. 1.
- Ketz J.E. (2005), *Negative Goodwill: An M&A “Fix” That Doesn’t Work*, “The Journal of Corporate Accounting and Finance”, Vol. 16, Iss. 2, January/February, s. 47-50.
- Luty Z. (2009), *Wirtualny wymiar informacji finansowych. Artykuł dyskusyjny*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 49(105).
- Maruszevska E.W. (2008), *Połączenia spółek. Prawo, rachunkowość, podatki*, Difin, Warszawa.
- Maruszevska E.W. (2014), *Potrzeba harmonizacji regulacji polskiej Ustawy o rachunkowości ze standardami międzynarodowymi w zakresie ujemnej wartości firmy*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 190, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”.
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”.
- De Merville W., Petrie A.G. (1989), *Accounting for a Bargain Purchase in a Business Combination*, “Accounting Horizons”, September.
- Spigarska E. (2011), *Ujęcie wartości firmy w prawie bilansowym i podatkowym*, Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, t. 9, nr 4/6, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 151-158.
- Statement of Financial Accounting Standard No. 141: Business Combinations, www.fasb.org (dostęp: 11.02.2017).
- Statement of Financial Accounting Standard No. 141: Business Combinations (revised 2007), www.fasb.org (dostęp: 11.02.2017).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. z 2016 r., poz. 1047.
- [www 1] <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias22> (dostęp: 11.02.2017).
- [www 2] https://rachunkowosc.com.pl/co_dalej_z_ustawa_o_rachunkowosci (dostęp: 13.10.2017).

THE HARMONIZATION OF ACCOUNTING FOR NEGATIVE GOODWILL

Summary: Accounting for negative goodwill is the area in which convergence between IFRS and US GAAP is achieved. Theoretically, the excess of net assets acquired over the cost could be treated in one of following ways: 1) allocate to assets (all assets or only part of them); 2) value net assets acquired at fair value and another treatment for negative goodwill (as a gain, other comprehensive income or amortised into earnings over the future period); 3) mixed solutions that are applied in accounting law. The article presents standardization and harmonization of accounting for negative goodwill. Harmonization of Polish accounting law with international standards is desirable. Nonetheless, current international solution is not optimal and need adjustment. The research methods used in article include literature review and analysis of accounting law.

Keywords: negative goodwill, bargain purchase gain, convergence between IFRS and US GAAP, accounting harmonization.